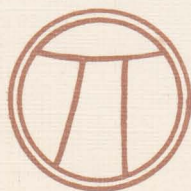


ПРАВИЛА  
ДОБРОЇ  
ПОВЕДІНКИ



*О. Ковалюк*

# ПРАВИЛА ДОБРОЇ ПОВЕДІНКИ

Зібрали:

Ф. ЛЮБИНЕЦЬКА і О. КУЗЬМОВИЧ

**diasporiana.org.ua**

Торонто

—  
1961

---

Накладом Кооперативи "Плай",  
768 Квін вул. Захід, Торонто, Онтаріо, Канада.

Copyright 1961 by "Play" Cooperative Ltd.  
768 Queen St. W., Toronto 3, Ontario.

---

Друкарня "КІІВ", 686 Річмонд вул. Торонто, Онт.

## ЯК ТРЕБА ПОВОДИТИСЯ

Люди не живуть одинцем. Кожний повинен дбати про те, щоб його зовнішній вигляд і поведінка приєднували йому якнайбільше приятелів.

З огляду на те хочемо подати Тобі правила доброї поведінки, прийняті серед культурних людей теперішнього часу. Для кращого їх з'ясування знайдеш приписи, як треба і як не треба поводитись серед різних умов: вдома, в церкві, у школі, на вулиці і т. д. Тому, що Тобі треба знати й оцінити добру поведінку Твоїх знайомих і приятелів, подаємо правила доброї поведінки так хлопців, як і дівчат.

### ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД

1. Дотримуйся основних правил особистої гігієни.
2. Плекай волосся і дбай про свою зачіску. Одначе уникай при тому всякого перебільшення. Найздоровіша й найкраща зачіска молодого хлопця — це коротко підстрижене вгору або на проділ зачесане волосся. Довге, чудернацько зафризоване або надто претенсійно “залізане” волосся робить Тебе смішним і пуглим.
3. Плекай обличчя і руки. Знай, що природна краса молодого, здорового й чистого тіла — найкраща. Коли вживаєш одеколону (хлопці) чи парфум (дівчата), то тільки на забави, але не до щоденних зайнять. Треба бути критичним щодо вживання косметичних засобів. Забагато їх або вжиті невідповідно до пори дня і одягу свідчать про поганий смак і роблять людину смішною в очах докільля. Довгі, надто старанно виплекувані нігті і всяке яскраве додавання “штучної краси” молодому (дівочому) обличчю створюють враження легкодушної,

пустої істоти, яка хоче зовнішнім блиском прикрити порожнечу духа.

4. Дбай про свій одяг — спідній і верхній. Він мусить бути бездоганно чистий, гарно випрасуваний і достосований до пори дня і до обставин. Пам'ятай, що взуття повинно бути завжди добре вичищене, закаблуки не мають бути стоптані або повикривлювані.

5. До школи, праці, подорожі — одягайся по-спортовому чи півспортовому.

Хлопці: ясний костюм влітку, темніший взимку, жовті або чорні черевики, відповідні кольором до одягу.

Дівчата: спідничка, блюзка, спортова сукенка, костюм — все, що залишає свободу рухів і не прилягає надто тісно до тіла. Черевики — на невисоких закаблуках.

6. До церкви обов'язує святковий одяг і завжди чистий, не пом'ятий. Не годиться йти до церкви тільки в спортовій сорочці, без піджака (блюзки). Дівчата не вдягають до церкви сукенок надто декільтованих і таких, що оголюють руки. В Америці є звичай, що дівчата повинні мати капелюхи або інше накриття голови.

7. На похорон одягни по змозі темний, скромний святковий одяг.

8. На концерт, оперу, весілля, святкові сходи, домашню забаву — одягай пополудневий одяг.

Хлопці: темний костюм, чорні черевики, чорні або зовсім темні шкарпетки, однокольорові або із скромним узором. Краватка однокольорова або з дрібним узором. Біла сорочка з довгими рукавами.

Дівчата: світлу або темну пополудневу сукню, черевики на високих закаблуках, біжутерію відповідну до віку. Дівчата ніколи не вдягають на весілля темної або чорної сукенки. До пополудневого або вечерового одягу дівчині конечні рукавички. Вечеровий одяг носять тільки по сьомій годині вечора. Він обов'язковий на великих прилюдних забавах, баях, вечірніх весіллях тощо. Звичайно потребу вечерового одягу зазначають на запрошеннях.

9. Хлопці не повинні одягати сорочки поверх штанів або скидати піджаки на забаві, весіллі, прийнятті, концерті й подібних святкових імпрезах.

10. У теперішні часи дівчата деколи для вигоди і свободи рухів уживають штанів: довгі — до спорту, подорожі чи на прогулянку; короткі (шорти) — на пляж, пікнік. Сині робочі — тільки до роботи у фабриці, в городі або й до іншої роботи дома. Ніколи не годиться приходити в шортах або робочих штанах на сходини або ходити у них по вулиці в місті, сідати до вечері в більшому товаристві. Слід звертати увагу на естетичну довжину й величину кожних штанів чи шортів.

### **ПОВЕДІНКА ВДОМА І ПОЗА ХАТОЮ**

1. Залишай по собі порядок у кімнаті, лазничці й усюди, де перебуваєш.

2. До батьків і старших віком чи становищем стався з пошаною, до кожного прохання додай слово: “Прошу”, а коли прохання виконано, слово: “Дякую!”

3. Не розмовляй зі старшими, тримаючи руки в кишенях.

4. Не веди з батьками й зі старшими розмови в задиркуватому тоні, не сперечайся навіть тоді, коли не погоджуєшся з їхньою думкою.

5. Коли виходиш з дому вдень, повідом батьків чи домашніх, куди йдеш, і подай приблизний час повороту. Коли виходиш увечері, заздалегідь питай батьків про дозвіл і точно дотримуй поданого ними часу повороту. Це важливе, коли вже користуєшся автотранспортом (зокрема позиченим у батька) або їдеш автотранспортом з товаришами.

6. Не перебивай інших, коли вони говорять, особливо тоді, коли вони старші за Тебе.

7. Не висвистуй, не вигукуй дома, не стукай дверми!

8. Не сиди в присутності старших з високо заложеними ногами, а то й з ногами на столі.

9. Коли в дверях, на коридорі або у вузькому переході зустрінеш жінку чи старшу людину, пропусти її перед собою.

10. Коли до кімнати ввійде гість, привітай його, підвівшись з місця, а коли маєш руки в кишенях — витягни їх.

11. Коли до Тебе прийде гість незнайомий Твоїм батькам, представ його.

12. Коли у батьків є гості, а Ти проходиш через їх кімнату, привітай їх.

13. Представляй молодшу особу старшій, хлопця — дівчині. Не забудь звернутись найперше до особи, якій представляєш незнайому. Завжди подавай повне ім'я і прізвище. Наприклад: "Батьку, це мій товариш Іван Карпій". Або: "Лідо, це мій товариш Роман Білий".

14. У більшому товаристві можеш представити незнайому особу всім нараз. Коли це хлопець, всі вітають його кивком голови. Коли ж це дівчина, хлопці вітають її, встаючи, а дівчата тільки кивком голови, сидячи. Коли це старша, поважна особа, всі молодші встають.

15. Не подавай перший руки ні старшим, ні жінкам, чи то при представлюванні, чи то при вітанні, тільки вклонись. Але якщо хтось простягне Тобі руку, прийми її.

16. Не подавай руки в рукавичці, хібащо рукавичка є складовою частиною вечерового одягу.

17. В Європі подають на привітання руки. При тому завжди старша особа подає перша руку молодшій, а жінки й дівчата перші чоловікам чи хлопцям.

В Америці подавання рук доволі рідке. Подають руки чоловіки чоловікам при представлюванні, але не завжди при вітанні. Дівчата й жінки не подають рук ні одна одній, ні чоловікам — ні при представлюванні, ні при вітанні. Вони вітають тільки кивком голови. Дівчина чи жінка подає обов'язково руку тільки тоді, коли виступає в ролі господині й вітає запрошених гостей.

Вітаючись, стисни чужу руку певно й міцно і дивися при тому цій особі в очі.

18. Колиходиш до мешкання, скинь капелюх і витягни руки з кишені. Не жуї гуми чи цукерків. Також скидай капелюх, колиходиш до бюра, ресторану, театру, кіна, на концерт, на збори чи до ліфту в готелі або в апартаментовому домі, якщо в ліфті є жінка, хоч би й незнайома.

19. Не мусиш скидати капелюха у вестибюлі чи на коридорі на пошті, залізничій чи автобусовій станції, в крамниці, у громадських будинках, у трамваї і в ліфтах у магазинах.

20. Вітай своїх знайомих, друзів і приятелів — загальноукраїнським вітанням: “Добридень!”, “Добрий вечір” і т. п. Тепер, особливо в Америці, немає звичаю вживати вітання: “Цілую ручки!” або й цілувати жінок у руки при вітанні.

21. Шануй устаткування, дбай про чистоту й порядок у Вашій домівці та допильновуй у цьому своїх друзів.

#### **ПРИ СТОЛІ**

1. Не сідай до столу перший і не починай їсти перший; почекай, поки за стіл сядуть жінки й старші і почнуть їсти.

2. Не спирайся ліктями на стіл, не підпирай руками бороди, не грайся посудом.

3. Не доставай нічого через стіл поперед іншого, тільки попроси, щоб Тобі подали, коли чогось потребуєш.

4. Не говори, коли маєш повний рот.

5. В Україні, сідаючи до столу, бажають собі всі взаємно “смачного”, а встаючи по скінченому обіді, дякують господині і собі взаємно за товариство при їжі.

В Америці такого звичаю немає, але зате коли мусиш устати від столу раніше, ніж інші, скажи: “Вибачте”.

6. Їж поволі!



7. Юшку з тарілки набирай ложкою від себе. Коли скінчиш їсти юшку, залиш ложку в тарілці, держалном управо.

8. В Європі їдять другу страву (м'ясо), тримаючи в лівій руці виделку, а в правій ніж. Виделкою притримуємо м'ясо, відкрояючи малі куски, ножем можемо докласти до нього городину і лівою рукою несемо до рота. В Америці краємо м'ясо на куски, але не все зразу, відкладаємо ножа на протилежний від себе край тарілки і їмо за допомогою самої виделки, кладучи в рот тільки однорідний кусок їжі: саме м'ясо або саму городину. До м'яса вживаємо лівої або правої руки, до городини переважно правої. Не край ніколи відразу всього м'яса на куски і не змішуй його з підливою чи городиною. Європейський спосіб уживати ніж і виделку знаний у цілому світі, тому можеш ним всюди і завжди користуватися.

9. По закінченні їжі поклади виделку й ніж впоперек тарілки, виделку зубцями вгору, а ніколи не навхрест і ніколи не спирай їх по обох боках тарілки. — Тарілку залишай чистою, без порозкиданих решток їжі. Набирай стільки, скільки можеш з'їсти.

10. Не клади в рот надто великих кусків їжі.

11. Хліб і булки ламай рукою на такі кусники, які можеш покласти в рот, а ніколи не кусай з цілого. Так само роби, коли хочеш мастити їх маслом, сиром і т. п.

12. Також не мачай хліба одним кінцем в ющі, підливі, молоці, каві тощо, відкусуючи опісля цю частину, тільки ломи його на малі кусники, вкидай їх до тарілки чи чашки та їж ложкою чи ложечкою.

13. Не ріж салати ножем, тільки ломи виделкою.

14. Не помагай собі пальцями, набираючи їжу на виделку чи ложку. Вийняtkово можеш у потребі допомогти собі пальцями, притримуючи кусень смаженого курчатка, коли інакшим способом тяжко об'їсти крильце чи ніжку.

15. Пальцями можеш брати: горіхи, овочі, цукерки, канапки, кукурудзу в качанах, салеру з салату, мариновані оливки, редиску (редьківцю).

16. Торт їж виделкою.

17. Коли п'єш каву, чай тощо, не забудь вийняти ложечку з чашки і положити її на підставку. Ложечка служить тільки для мішання цукру чи молока, видушування цитрини тощо, а не для пиття нею. Тому почекай, поки чай прохолоне, так щоб можна його пити просто з чашки. — Своєю ложечкою не набирай цукру з цукерниці, меду, мармеляди тощо.

18. Коли мусиш щось викинути з рота, вживай тих самих приладів, якими їх поклав у рот: кістки з компоту вибирай ложечкою, кістки з сирих черешень — пальцями. Також кістки з риби вибирай пальцями.

19. Не ріж риби ножем, тільки виделкою, хіба т. зв. рибним ножем, що має іншу форму і є тупий.

20. В Європі яйця на м'яко подають у малих чарках. Їдять їх ложечкою, розбиваючи вершок і пальцями облуплюючи лушпину на тарілку. В Америці крають їх ножем уперек на малій мисочці, в якій їх подано, і їдять ложечкою. Подібно їдять і яйця варені на твердо.

21. Коли помагаєш при подаванні страв чи збиранні посуду, роби це завжди з лівого боку гостя.

## **НА ВУЛИЦІ**

1. Не ходи разом з іншими юрбою по хіднику, бо це не дає змоги іншим пройти вигідно.

2. Не говори голосно, не називай нічийого прізвища голосно, особливо коли про когось говориш довірно. За Тобою може хтось іти й слухати Твоєї розмови.

3. Не жуй гуми, не їж нічого на вулиці.

4. Не свищи, не вимахуй руками, не кричи — бо це все звертає увагу, а Ти повинен поводитися якнайбільш непомітно.

5. Коли йдеш зі старшою від Тебе особою або з товаришкою, тоді Твоє місце з лівого боку. В Америці на вулиці завжди тримайся від сторони вуличного (автового) руху.

Те саме, коли йдеш з двома товаришками; ніколи не йди всередині поміж ними.

6. Не йди з товаришкою під руку ані не тримай її за руку. Тільки коли хтось потребує Твоєї допомоги при переході вулиці чи в разі занедужання, візьми його під руку.

7. Не сміти, не плюй.

8. Коли йдеш із знайомим, а він має важкий пакунок, поможи нести.

9. Зустрівши знайомого старшого віком чи становищем, все одно — чоловіка чи жінку, привітай його перший, знімаючи накриття з голови і витягаючи руки з кишені. Привітати тільки кивком голови, не знімаючи капелюха з голови, можеш тільки тоді, коли маєш обидві руки зайняті (їзда на ровері, пакунки в обидвох руках тощо). Це — хлопці; дівчата завжди вітають кивком голови.

10. Зустрівши знайому, більш-менш однакового з Тобою віку, вітаєш її в Америці тоді, коли вона легкою усмішкою чи кивком голови дасть на це свою згоду. Але це звичайно діється майже одночасно.

11. Свого товариша можеш привітати тільки кивком голови чи піднесеною на привітання рукою, але якщо він у товаристві старших або дівчат, Ти повинен привітати його так, як вітаєш старших і дівчат.

12. Коли, зустрівшись, говориш на вулиці з дівчиною чи жінкою, скинь капелюх, але не тоді, коли розмовляєш, ідучи разом.

## **В АВТІ**

1. Коли Ти запросив когось старшого або жінку до свого авта, випередь його, ідучи до авта, відчини двері, поможи сісти, а тільки тоді сам сідай за стерно.

2. Коли приїхали на місце, вийди перший, відчини двері й допоможи вийти Твоєму гостеві.

### **В АВТОБУСІ, ТРАМВАЇ, ЗАЛІЗНИЦІ**

1. При вході не пхайся, а чекай на свою чергу.

2. Коли Ти в товаристві старшого або товаришки, пропусти їх перед собою в двері.

3. Приготуй собі заздалегідь гроші на квиток, щоб не стримувати руху. Заплати за квиток для товаришки.

4. Коли їдеш з товаришкою, відступи їй місце коло вікна, а сам сідай від проходу. Відступи теж своє місце, коли сидиш, знайомим жінкам чи старшим людям, а також, хоч і незнайомим, старикам, інвалідам і жінкам з дітьми на руках.

5. Якщо Ти в товаристві старших або жінок, вийди перший і допоможи вийти їм.

### **НА СПОРТОВІЙ ПЛОЩІ**

1. Не пхайся в браму на спортову площу, пропускай перед себе жінок.

2. Не поведься дико: не кричи, не свищи, не підскакуй. Пам'ятай, що навіть у юрбі свобода полягає на пошануванні права інших!

3. Якщо підбадьорюєш "свою сторону", роби це помірковано. Оплескуй її, коли їй щастить у грі, але оплескуй і противника, коли виграє.

4. Шануй рішення судді.

### **НА ПРОГУЛЯНЦІ, ПІКНІКУ**

1. Виконуй охоче всі розпорядження провідників або організаторів.

2. Не нарікай голосно на невігоди, спрагу, мух чи комарів.

3. В місцях важкого переходу чи спинання вгору пропускай слабших і жінок перед собою. При трудному

сходженні вниз іди перший, а слабші і жінки за Тобою. Так зможеш завжди бути їм помічним.

### **ПРИ ТЕЛЕФОНІ**

1. Викликаючи когось телефоном чи відбираючи телефон, завжди подай своє ім'я. Наприклад: дзвонить телефон; підносиш слухавку й кажеш: "Тут говорить Юрко Мучій". Тепер Ти повинен почути ім'я того, хто кличе: "Тут Петро Гладій". При праці подаєш назву фірми чи її відділу.

2. Якнайменше вживай слова: "Галло!", воно нічого не каже, а забирає час.

3. Ніколи не починай розмови запитом: "Хто там говорить?", не привітавши і не назвавши свого прізвища. Не забудь попрощатися.

4. Не веди розмови надто довго; хтось інший може чекати на саме ту лінію, вживаючи, наприклад, лікаря до важко хворого.

5. Коли маєш спільну лінію з іншим, не перешкоджай йому в розмові, хоч як Тобі хотілось би говорити.

6. Говори завжди природним голосом, не заголосно, але виразно вимовляй кожне слово.

### **НА ЗАБАВІ**

1. Якщо вибираєшся на забаву, можеш запросити й свою товаришку — хоч тиждень наперед, якщо її батьки Тебе добре знають і погоджуються з цим.

2. Перед самою забавою зайди до її дому, привітайся з батьками, спитай, до котрої години можеш бути на забаві, поможи їй вдягнути пальто, проведи до авта і поможи сісти.

3. На забаві протанцюй з нею принаймні перший і останній танець та дбай, щоб вона приємно провела час.

4. Дбай, щоб вона мала подостатком прохолоджуючих напоїв.

5. До танцю проси легким поклоном.

6. Після кожного танцю подякуй їй (вона, звичайно, подякує й Тобі), не залишай її серед залі, тільки проведи на те місце, де вона сиділа перед танцем.

7. Під час перерви можеш проходжуватися зі своєю товаришкою по залі, але ніколи не під руку.

8. У залі не жуй гуми.

9. У залі не сиди, заклавши ногу на ногу (особливо дівчата).

10. На перерві не виходь ні на вулицю, ні до авта (особливо дівчата у вечерових сукнях!).

11. Не танцюй цілу забаву з одною дівчиною. Коли в залі є Твої добрі знайомі, обов'язково протанцюй з кожною хоч один танець.

12. Не відмовляй одному хлопцеві танцю, коли за хвилину танцюватимеш із іншим. Краще вже тоді не танцюй цього танцю взагалі. (Це — дівчата).

13. По забаві відвези свою товаришку додому і відведи її до дверей її мешкання.

14. Не забудь сказати своєму товаришеві на прощання, що приємно провела з ним час. (Дівчата).

#### **В ТЕАТРИ, В КІНІ, НА КОНЦЕРТИ, НА ДОПОВІДІ**

1. Купуючи квиток, чекай на свою чергу.

2. Віддавши квитки білетерові, іди за ним, пропускаючи перед собою свою товаришку. Білетер вкаже Вам місце.

3. Входячи в ряд, пропускай перед собою товаришку чи старших. Коли є вільні місця тільки скраю, Ти сідай від проходу.

4. Просуваючись у ряді перед людьми, Ти повинен звернутись до них обличчям.

5. Капелюх скидай при вході в залу (це — хлопці; дівчата скидають капелюхи тільки в кіні).

6. Коли Ти в товаристві дівчат, допоможи їм скинути верхній одяг, а тоді вже скидай свій. Це все роби швидко, щоб не перешкоджати іншим.

7. Не говори, не крутись, не оглядайся.

8. Коли пропускаєш людей попри своє місце, завжди підведися, щоб було вигідніше пройти.

9. Не спізнйся.

10. Не кидай сміття на землю. Не шелести паперами, коли їси цукерок. Не відчиняй у залі коробки з солодошами, бо це робить забагато галасу.

11. По закінченні імпрези поможи перше одягнутись своїй товаришці, при виході чекай на свою чергу, пропусти перед собою товаришку.

## **НА БЕНКЕТІ**

1. Одягнись святково.

2. Залиши верхній одяг у гардеробі.

3. Сідай на вказане Тобі місце.

4. Коли біля Тебе, з обидвох боків і напроти, сидять незнайомі Тобі, — представся, якщо не представив Тебе господар бенкету.

5. Старайся підтримати розмову із своїми сусідами.

6. Відходячи, подякуй їм за миле товариство.

## **В РЕСТОРАНІ**

1. При вході зупинися на хвилину, поки прийде кельнер і вкаже Тобі місце (особливо, коли Ти в більшому товаристві).

2. Коли Ти в товаристві дівчат, почекай, поки вони сядуть перші.

3. Обговори з Твоюю товаришкою, що вона хоче їсти, і дай замовлення від себе і від неї (жінки в товаристві чоловіків не замовляють самі). Не замовляй екзотичних страв, щодо яких Ти не певний, що це таке.

4. При замовленні бери під увагу грошову спроможність того, хто платить.

5. Коли просни когось до ресторану, то Ти повинен платити рахунок і за нього.

6. Пам'ятай, що коли Ти йдеш до ресторану з дівчиною, то Ти повинен заплатити рахунок і за неї, бо

жінка в товаристві чоловіка не платить сама, навіть якщо опісля з ним і розрахується (в Америці).

7. Коли Тебе запросив хлопець до ресторану чи до кіна, завжди запропонуй після цього, або й перед тим, повернення чи поділ коштів. Коли ж знаєш, що він на це не погодиться, то бери до уваги його фінансові можливості (це для дівчат). — В більшому товаристві хлопці звичайно ділять кошти поміж себе.

8. Не говори надто голосно, не розлягайся, одним словом поведься так, щоб не звертати на себе уваги.

9. Не причісуйся, не пудруйся в залі.

10. До кельнера звертайся завжди словом “Прошу”, а за послугу скажи “Дякую”.

### **В КАФЕТЕРІЇ**

1. Не резервуй місця для свого приятеля, коли бачиш, що чекає черга.

2. Коли скінчиш їсти раніше, ніж Твій товариш, не жди на нього при столі, бо на Твоє місце чекають інші, але зачекай радше при вході.

3. Не розкладай своїх речей на столі, бо це місце й так обмежене.

### **НА ЗБОРАХ**

1. Приходь завжди на час, не спізняйся.

2. Вислухай терпеливо доповіді чи промови. — Коли виходиш із залі під час доповіді, роби це тихо, щоб не звертати загальної уваги, і не починай голосної розмови зараз за дверима.

3. Коли не погоджуєшся з чиеюсь думкою, не перебивай його, але обміркуй протиаргументи і зголосись до слова.

4. Дискутуй опановано. Найслабший аргумент — це образливе слово. Високий рівень промови, спокійні, речеві слова — роблять звичайно найбільше враження.



5. Своє місце залиши чистим: не кидай на землю відпадків, паперців.

### **В ЦЕРКВІ**

1. Скинь накриття голови, поки ввійдеш до притвору (це — хлопці).

2. Входи і виходи тихо, не розглядайся, не розмовляй.

3. Коли побачиш старшу віком особу або жінку з дитиною на руках, які стоять, відступи їм своє місце.

4. Не спізнйся і не виходи перед закінченням Богослужби.

### **У ШКОЛІ**

1. До класу входи тихо, привітай присутніх, висунь своє крісло без стуку, не штовхай інших. Коли впаде Тобі книжка і наробить стуку, попроси вибачення за не увагу.

2. Не рисуй по столах і стінах, не зуживай даремно крейди, не нищ шкільного приладдя.

3. Коли треба допомоги від учителя, звернись до нього ввічливо і попроси. За допомогу подякуй.

4. Коли чекаєш на вчителя або директора в їх кабінеті, а вони надходять, устань.

5. Справи полагоджуй стоячи.

6. Коли забираєш голос під час лекції, говори вразно, голосно. Коли не погоджуєшся з якоюсь думкою, висловлюй це тактовно.

7. На коридорах давай іншим вільний перехід, не вигукуй, не стукай дверима.

### **В ГОСТИНІ**

1. Коли йдеш в гостину з якоїсь спеціальної нагоди (день народження, іменини, річниця іспитів, кі-

нець року тощо), подумай завчасу про дрібний подарунок. Для близьких приятелів і знайомих це може бути щось для особистого або домашнього вжитку (книжки, дрібні мистецькі речі тощо). При тому треба брати до уваги їх особисті зацікавлення чи потреби. Коли йдеш до дальших знайомих, зокрема коли йдеш уперше, найкраще принеси квіти або солодощі для господині. Ніколи не слід приносити дарунків, які ціною могли б бентежити господарів чи інших гостей. — В Америці нема звичаю приносити для господині квіти, однак кожна жінка завжди ними радіє.

2. Привітайся з господарями так, щоб вони відразу відчувли Твою радість із запрошення.

3. Якщо господарі не представляють Тебе всім присутнім (звичайно на дуже численних прийняттях), залишися в товаристві Твоїх знайомих або представся іншим сам.

4. Якщо Тебе запросили на точно визначений час, не слід спізнатися більше ніж 15 - 20 хвилин.

5. Щоб гостина була справді приємна, не може тривати задовго. Пам'ятай, що всіх, а передусім господарів, чекають на другий день обов'язки, перед якими конечний відпочинок.

6. Пам'ятай, що в теперішній час майже не існує домашня прислуга і господарі мусять самі про все подбати. Тому завжди запропонуй господині свою допомогу. Старайся теж своєю особою не додавати їй праці.

7. При подаванні до столу страви подається і посуд збирається з лівого боку, починаючи від найбільш почесного гостя.

8. Старайся під час гостини вести цікаву розмову або слухай інших. Ніколи не чекай, щоб Тебе забавляли.

9. У розмові не заторкай дразливих тем, які могли б вражати почування присутніх. Не обмовляй спільних знайомих і не висловлюйся про них некорисно.

10. При відході попросайся з господарями і подякуй за гостину. З іншими гістьми прощаєшся відповідно до звичаю чи обставин, але ніколи, коли відходиш перший.

11. Після гостини — при нагоді найближчої зустрічі або телефонічно — не забудь ще раз сказати господарям щось приємне про їх гостинність. В Америці це треба зробити до трьох днів коротким листом або телефоном.

### **НА МАНДРІВЦІ, ВІДПОЧИНКОВОМУ ТАБОРІ, АБО НА ВАКАЦІЙНІЙ ОСЕЛІ**

1. Познайомся якнайшвидше із співтоваришами під час зустрічі на вільному повітрі, або в кімнаті, якщо Ви не всі з одної місцевости.

2. Не висловлюй голосно свого невдоволення, коли до Вашого зжитого гурту приділили когось чужого.

3. Будь помічним при розтаборенні своїм співтоваришами, зокрема тим, які вперше на мандрівці, в таборі, або на оселі.

4. Пам'ятай, що на час мандрівки Ваше шатро творить немов одну родину, що ділиться всіма переживаннями.

5. Не обмовляй своїх товаришів і не скаржся на них.

6. Коли дістанеш ласощі або іншу їжу з дому, поділися справедливо із своїми співтоваришами, а не дай їм псуватися під Твоею лежанкою.

7. Шануй релігійні й родинні почування своїх товаришів і не висміюй їх.

8. Дбай про устаткування та вигляд шатра, немов би це була Твоя власність.

9. Будь увічливий до приїжджих гостей чи інших відвідувачів табору або оселі.

10. Звертай увагу на добру поведінку свою і товаришів під час їжі.

11. Не допускай до поганих або вражаючих когось особисто дотепів, призначених на веселий вечір.

12. Звертай увагу на свій зовнішній вигляд під час усяких зайнять.

13. Будь завжди в погідному настрою і радо виконуй доручення проводу оселі.

14. Не уживай поганих слів, а зокрема чужомовного “сленгу”.



## З М І С Т

	стор.
Як треба поводитися .....	3
Зовнішній вигляд .....	3
Поведінка вдома і поза хатою .....	5
При столі .....	7
На вулиці .....	9
В авті, в автобусі, трамваї, залізниці, на спортивній площі .....	10
На прогулянці, пікніку, при телефоні, на забаві .....	11
В театрі, в кіні, на концерті, на доповіді .....	13
На бенкеті, в ресторані .....	14
В кафетерії, на зборах .....	15
В церкві, у школі, в гостині .....	16
На мандрівці, відпочинковому таборі, на вакаційній оселі ....	18

Записки: